

БАБА МИ ПО ПЪТЯ НА СТРАДАНИЕТО ОТ ЧОБАНКЪОЙ ДО ХАСКОВО

Пенка Христова

Това се случило през 1913 г. – трагедия с хиляди тракийски българи, доведени до разорение и унищожение. Руско-турската освободителна война приключва с подписването на Берлинския договор от 1878 г., който остава извън границите на възобновената българска държава Македония, Тракия, Родопите и Странджа. На тези територии остават близо един и половина милиона българи, които нито за миг не престават да мислят за обединение с майката родина. Поробените българи не спират да вдигат бунтове. Османската империя изживява дълбока криза и насилието над българите започва още повече да расте. Започва Балканската война. Турция нарушава Лондонския мирен договор и нейните войски започват да „грабят, убиват, опожаряват“ всичко, що е българско. Това, което е станало от юли до октомври, пише акад. Любомир Милетич, „надминава по ужас най-ужасните масови избивания, на които българщината е била подложена дори и в историческото Баташко клане“.

В началото на юли 1913 г., когато българите са ожънали и зърното е вече в хамбарите, турците започват насила да прогонват хората от родните им селища и масово да ги избиват. Целта е физическо унищожение на българите и то по най-ужасния начин. Това са извършвали отряди башибозук и редовна турска войска. Подгонени като изплашени животни, хиляди селяни от Беломорска

(Западна) и от Източна (Огринска) Тракия тръгвали с най-необходимото, с деца на ръце, преследвани и посичани от настигащите ги башибозушки потери. Известна е историята на бежанците, които, подгонени от турците, остават да починаат в една долина, под връх Илия – Армаганската долина, където имало вода. Турците са по петите им. Майките, с по-големите деца, хукват през гората, а малките – пеленачета и току-що проходилите, оставят. Един старец, овчар, на име Вълко Сарджев, събира в колибата си тези невръстни дечица и започва да ги храни и гледа. Върхлетелите башибозуци избиват всичките, около 30 деца и гядото. Долината остава в историята с името Долината на смъртта. По пътя на спасението си хиляди жени, деца и старци биват зверски изклани.

Изправени пред смъртна заплаха, семейството на баба ми от с. Чобанкьой, Гюмюрджинско, и хора от съседни села са интернирани от гръцките власти и изпратени в морето край остров Крит. Преживяват там три месеца при нечовешки условия. Баба ми тогава е на 10 години. Измират почти половината от интернираните. Баба загубва там двете си сестри. Телата на мъртвите са изхвърляни в морето. Преживели този ужас, останалите живи са върнати отново по селата си. Изминават още няколко години в страхове и несигурност, след които баба ми с брат си и майка им отново са прогонени от родните места в Западна Тракия. Беломорието остава завинаги зад гърба им. Заедно с това постепенно угасва един спомен за живот, неизживян в родните места. Търсещи спасение, хиляди тракийски бежанци намират ново убежище в България. Близостта на Хасково до границата го превръща в най-големия приемателен пункт за бежанците от Беломорска Тракия. Тук, в Хасково, заживява баба ми в ранната си младост. Става мюмюноработнич-

ка като стотиците други бежанци. Тук среща дядо ми, преселник от Голям Дервент, свободолюбиво и бунтовно тракийско село. Той вече е преживял Балканската война, върнал се е от пленничество във френския град Марсилия и също се установява в Хасково. Това е историята на моите предци, чиито корени остават там, в „другата България”, но чиито потомци сме ние, техните внуци, запазили завинаги спомена за драматичния им живот.